

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Cap. 1. De furto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

PARS PRIMA.

De obligationibus Contractis ex iniusto fortunarum damno.

CAP. I.

De Furto.

Furtum est acceptio rei alienæ occulta & fraudulenta. *Acceptio* ad excludendos incendiarios, &c. *vi* etiam usus & commodati depositi invito domino; *aliena*, id est, ad alterum iure spectantis; *occulta*, id est, ad differentiam rapinæ, *fraudulenta* ad excludendam extremam necessitatem famis, & si quis præsumat Dominum non esse invitum, aut permissurum, vtres sua contrectetur. Quia *furtum sine affectu furandi non committitur*. §. placuit, instit. eod.

NB. Si credat aliquis invito domino se rem contrectare, cum volente fiat, non est furtum formale, sed solum materiale.

Furtum diuiditur in simplex & qualificatum. *Qualificati* species sunt; *Sacrilegium*, quod est furtum rei sacræ, in loco vel sacro, vel non, & è contra rei non sacræ, in loco sacro. *Peculatus*, furtum rei fisci; *Crimen Plagii*, cum mancipia aut liberi parentum adhuc in potestate eorum captiuantur, aut abstrahuntur. *Abigei*, quibus cura est alienis insidiari animalibus.

Item furtum diuiditur in manifestum, in quo fur apprehenditur, & non manifestum.

An furtum mortale sit ex obiecto prudentis viri arbitrio

arbitrio æstimandum est, non solum ex quantitate rei ablatae, sed etiam ex circumstantiis personae, cui ablata est. Ratio, quia furti gravitas a stimanda est tum ex damno iniuste illato, tum ex voluntate domini iniuste ferentis, rem suam sibi auferri; siquidem furtum aliud non est, quam ablatio rei alienae, domino eius rationabiliter invito. Certum autem est, ob eandem pecuniae quantitatem furto ablatam, maius damnum accipere pauperem quam diuitem, & plus hunc quam valde diuitem. Ergo facti gravitas non ex sola quantitate rei ablatae, sed etiam ex circumstantiis personae æstimanda est.

NB. Materia mortalis est, si à ditissimo Mercatore auferas, 2. vel 3 flor. à mediocriter diuite 12. vel 15. pazios, ab operario 3. vel 4. à mendico tot nummos, unde vno die se aluisset.

Nam Marci 12. Vidua duo minuta offerens, plus omnibus dedit, quando totum victum suum dedit, ergo is, qui abstulisset, peccasset mortaliter. Item, vel 3. ducati à quocunque ablati, etiam à Rege, sunt mortales; quia nemo est, iuxta persuasionem eorum, etiam Rex, qui non tantam pecuniae iacturam potest uiter ferre censetur.

Acus à paupere sutore vel sartore ablata, est mortalis, si non aliam, unde se sustentet. Item per vineam transiens, & paucas uvas decerpens, existens cum, ut alii transeant, & magnum damnum inferant, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.

NB. Pœnitens fur, etiam examinandus, an ipse fuerit animus plura furandi, si habuisset occasionem, (nam in foro conscientiae non id solum, quod furto ablatum est, attenditur, sed etiam mens furandi.)

Peccat mortaliter etiam contra Charitatem, qui auferat

auferē domino modicum, ex cuius amissione domi-
nus magnam molestiam cepit, eo quod summopere
ea de re delectatus est.

Actio famosa non datur aduersus liberos & vxorē 4
rem propter honorem matrimonii, nec aduersus fam-
ulos, si furta sint modica: nihilominus si paterfa-
miliam rem, furtiuā à domesticis recuperare nequit,
potest implorare auxilium iudicis, & si grandia sint
furta, etiam pœna corporali puniri solent.

Si vxor, liberi, alique domestici furentur præfer- 5
tim esculenta, potulenta, quæ ipsimet absumāt, ma-
ior quantitas damni requiritur ad mortale; quia dō-
minus minus inuitus est, vt ab his, quam ab extraneo
furipiatur, vel etsi valde inuitus videatur, tamen sæ-
pe non tam rei acceptæ, quam modi accipiendi, aut
ratione finis.

Filius à patre dicissimo auferens 3. aureos, non est
mortalis damnandus. Eadem ratio est de Religiosis
in domo furantibus esculenta, quia non instar famu-
lorum sed vt filii ex bonis monasterii aluntur. Excipe
nisi per furta modica graue damnum inferant, v. c.
singulis diebus 1. mensuram vini, vbi carum est, ex
cello absumendo: tunc est mortale non tantum con-
tra iustitiam in genere furti, sed etiam contra votum
paupertatis, si Religiosus sit.

Si pater verè inuitus fuit ratione rei acceptæ secū-
dum se, vxor tenetur restituere ex bonis parapher-
nalibus: filius ex castrensibus. Quod si non habent,
post mortem patris adferre debet in diuisionem he-
reditatis, si rei ablatæ quantitas modica non sit, neq;
pater eius restitutionem expressè aut tacitè remisit.
Quod si domestici sine magna difficultate resti-
tuere non possunt, præcipiat illis confessarius, vt ex-
traordi-

traordinariis officiis & obsequiis, quatenus fieri potest, compensare studeant.

Qui repetitis vicibus modicum quid aufert, denique mortaliter peccare potest, v. c. si à diuite mercatore singulis diebus auferas i. album, vsque ad 60 dies, vltimo die notabile illi damnum inferas. Nam opus, quo iniustum notabile damnum proximi completur mortale est, per ablationem autem vicimi albi completur notabile damnum proximi. Ergo vltimi albi furtum mortale est, non secundum se absolute sed cum habitudine ad furta antecedentia consideratum.

NB. Tamen hic 4. puncta. 1. Si 30. mercatoribus singulis auferas vnum pazium, non peccas mortaliter, quia damnum non graue. 2. Si modica fueris animo ditescendi, V. C. multas vineas percurrendo, racemorum multitudinem colligas, peccas mortaliter, quia vnicum malignum propositum cuius obiectum graue est, à culpa mortali non excusat. Secus est, si parum abstulisti à diuite, & contempsisti animo non amplius furandi, & tamen postea rursus fureris: nam non hic est vnicum malignum propositum manens, sed reuocatum per pœnitentiam. Si tamen ab vna furans sepe venias ad damnum valde notabile, V. C. trium annorum mortaliter peccabis, ratione iniustificationis. 3. Si per temporum interualla furtum parum furetur intra annum ii. patz. ita vt intra quatuor annorum spacio veniat ad vnius aurei quantitatem, non peccabit mortaliter; quia furtum tanto temporum interuallo repetita, non continet vnius & eiusdem damni habitudinem, parum quod dominus non tam inuitus est in hoc casu. Quod si pluribus

pluribus per temporum interualla absque proposito ditescendi furia fiant, etiam duo vel tres aurei non sufficiant ad mortale, 4. Furans hodie à Titio 6. Crucigeros, à quo etiam ante furatus, tamen restituit, tunc hoc furtum posterius non habet ordinem ad furtum præcedens, nec ex illis aggrauatur, sed tantum est veniale.

Qui in extrema necessitate aliquam rem inuito domino accipit ad vtendum, absumentum, quatenus indiget, is non furatur, nec peccat, nec quicquid tenetur restituere, quandoquidem Dominus eius factus est, si ad meliorem fortunam deueniat; Ratio, quia alioquin rerum communium diuisio iure gentium introducta iniqua foret, nisi ea tacita conditione facta esset, vt tamen in extrema necessitate omnia communia essent. Excipe, nisi ille in pari esset necessitate, cui aufertur, tunc enim melior est conditio possidentis quod si tu ante eius necessitatem acceperas, potes absumere. Etiam parentes, liberos, & fratres in tali casu domino vel creditori præferri possunt. Præterea, si nec ego, nec dominus in possessione rei tunc sumus, cum ad necessitatem extremam deuenimus; licitum est mihi, domino præueniendo, rem, qua indigeo, capere atque absumere. Ratio, quia in extrema necessitate omnia communia censentur, ideoque primo occupatori cedunt.

NB. Negans aliquid alicui in extrema necessitate constituto, licet iniuriam infert, eo quod talia iure naturali illi debeantur, tamē trāsacta necessitate debitum extinguitur. Ratio, quia talia debita legalia solum durant, durante necessitate.

NB. Probabile est, quod diues negando Eleemosynam pauperi in extremis, & causans mortē per hanc negatio-

negationem, peccet contra iustitiam. Ratio, quia pauper in tali casu habet ius petendi panem diuitum; consequenter illi iniuria inferitur denegando; quod contrauenitur iuri illius.

Qui in graui necessitate positus, à diuite, praeteritum ante rogato, auferat, non facile peccati mortali damnari debet, quia diues cui auferatur, tunc non potest esse tam inuitus, & S. Ambrosius ait; Quod de necessitate panis sit, quem diues detinet. Qui in contraria sententia sunt, quae communior est, dicitur quod constitutus in graui necessitate, non habet ius propria autoritate rem alienam auferendi. Ergo iniuriam inferat, si accipiat, & diues ex sola ciuitate obligatur ad dandum tunc pauperi.

NB. Licet ob necessitatem grauem fas non sit rem alienam auferre, tamen rei iam habitae restitutione differre ob similem necessitatem licitum est: quod plus est rem alieno auferre, quam debitum non restituere. Et, differendo rei debitae restitutionem parum adimitur creditori, quod enim differretur non auferatur.

9 Si debitum certum ac liquidum alio modo accipi non possit, fas est clanculum accipere, vel occulte compensatione uti, idque in eadem specie, pecunia pro pecunia, ob scandalum tamen ne habeatur, fure, illicitum est aliquando. Quod si debitum accipi non potest accipere, sine iniuria, quia in tali casu melior est conditio possidentis.

10 Famuli occulta compensatione uti non prohibentur, si liquido constet, stipendium iusto minus esse, ut alio modo consequi non possint. Ratio, quia licet qui mercem v. c. necessitate coactus, minoris pretii vendidit, in conscientiae foro pretii defectum, quod non donand

donandi animus non fuit, exigere potest, ita etiam famulus stipendii defectum. Excipe, Nisi nobilis, apud quem famulatur, eum sit promoturus, aut si rogatus dominus eum conduxit; tunc conqueri facile non potest de stipendii exiguitate: nam sicut merces, ita & operæ vltionæ vilescunt.

Pœna furto decreta vel ciuilis est in duplum, aut quadruplum; vel criminalis, quæ olim arbitraria erat. Hodie verò lege Carolina ob tertium furtum materiæ notabilis, suspendium inferri solet. Imo iusta potest esse constitutio, vt etiam pro primo furto graui quis suspendatur, maxime si sit sacrilegium. Hinc Claudius Saturninus in criminibus puniendis, septem considerata monet. Causam, personam, locum, tempus, qualitatem, quantitatem, eventum.

CAP. II.

De Rapina.

Rapina est acceptio rei alienæ per vim Nomine rei, intellige non personam; nam raptus mulieris est crimen diuersum à rapina: per vim, id est, violenter, quæ est specialis iniuriã.

Vis iniusta alia est publicã, quæ armis, id est, quocumq; eorum, quæ corpori nocere possunt, palam inferitur; item quando dolo malo homo includitur; fœmina vel puer stupratur, Iudex in iudicando per vim impeditur.

Rapina à furto specie distinguitur. Ratio, quia rapina continet specie diuersam malitiam à furto. Nam vim alicui inferre in bonis suis, species est realis contumeliæ. Quare fieri potest vt aliquis à persona illustri rem exiguam per vim auferat, & solum

D d

veniali-